

Родченко С. С.

*кандидат економічних наук, старший викладач кафедри
фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
Харківського національного університету
міського господарства імені О. М. Бекетова*

Живко З. Б.

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту
Львівського державного університету внутрішніх справ*

Rodchenko Svitlana

*PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department
of Financial and Economic Security, Accounting and Audit
O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv*

Zhyvko Zinaida

*Doctor of Economic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Management
Lviv State University of Internal Affairs*

ФІНАНСОВЕ ШАХРАЙСТВО У БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ: СУТНІСТЬ, ВИДИ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

Анотація. У статті досліджується проблема поширення банківського шахрайства. Встановлено, що більшість банківських установ визначають шахрайські дії основною загрозою їх безпеці – втрата фінансових ресурсів, недовіра клієнтів та партнерів. У статті досліджено теоретичні підходи до поняття «фінансове шахрайство». Охарактеризовано основні способи вчинення шахрайських дій у банківській сфері. У статті розкрито повний цикл вчинення банківського шахрайства. Під банківським шахрайством розуміємо сукупність злочинних дій та маніпуляцій, які вчиняються з метою заволодіння коштами комерційного банку або його клієнтів. Проведено аналіз частоти вчинення шахрайських дій та збитків, отриманих внаслідок банківського шахрайства в Україні упродовж 2017-2019 рр. Встановлено, що основним методом вчинення шахрайських дій є соціальна інженерія. Охарактеризовано основні методи соціальної інженерії.

Ключові слова: фінансове шахрайство, банківське шахрайство, соціальна інженерія, маніпуляція, наслідки.

Вступ та постановка проблеми. Банківська система держави – визначальна ланка економічної системи країни, що поєднує всі галузі економіки, різні верстви населення, приватний та державний сектори. Низький рівень доходів населення, розвиток інформаційних технологій та використання значних сум грошових коштів комерційними банками створили основу для розвитку банківського шахрайства. Банківське шахрайство – це приховуваний процес систематичного ураження фінансової безпеки банку, який призводить до фінансових збитків, втрати довіри та репутації серед клієнтів, а в окремих випадках може стати причиною банкрутства банківської установи. Шахрайство у банківській сфері вирізняється широким спектром проявів і пов'язане із виникненням загроз, ризиків, небезпек як для банківської установи, так і для її клієнтів. Проведене компанією «KPMG International» дослідження показало, що упродовж 2015-2018 рр. більшість банківських установ з різних країн світу повідомили про збільшення випадків шахрайства та розширення типології шахрайських дій [1, с. 6]. З огляду на вище сказане, дослідження банківського шахрайства у сучасних умовах є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження фінансового шахрайства у банківській сфері здійснювали О. Барановський [13], С. Мельник [10], Дж.Т. Уеллс [6], С. Чернявський [2], Г. Чернишов [3] та ін. Проте дослідженню особливостей, різновидів та наслідків шахрайств у банківській сфері приділено недостатньо уваги. Тому дослідження сутності, видів

та аналіз поширення банківського шахрайства є особливо актуальним.

Метою даної роботи є з'ясування сутності та масштабів поширення фінансового шахрайства у банківській сфері.

Результати дослідження. Банківська система – це одна з основних ланок фінансово-кредитної системи України. Саме тому вона є об'єктом, який приваблює шахраїв та злочинців. Цей факт підриває авторитет банківських установ, як фінансових посередників, що гарантують збереження та накопичення коштів клієнтів: населення, держави та суб'єктів господарювання. У сучасному світі способи шахрайств змінюються. Інформаційні технології змінюють життя сучасної людини. Банківська сфера не є виключенням. Так, під час проведення компанії «KPMG International» опитування 78 % респондентів заявили, що понад чверть їхніх продуктів і послуг надається через цифрові канали. Поширення інформаційних технологій у банківській сфері має як позитивні (скорочення відділень банків, спрощення банківських операцій), так і негативні наслідки (поширення шахрайських дій). 61 % опитаних респондентів повідомили про збільшення кількості випадків шахрайства, а 59 % заявили про збільшення сум шахрайських операцій [1].

Зростання кількості фінансових шахрайств у банківських установах вимагає проведення глибокого теоретичного дослідження цього явища. Серед наукових підходів до розуміння поняття «фінансове шахрайство» можна виокремити подібні, які, в свою чергу можна згрупувати у дві групи: підхід, що ґрунтується на визначеннях науков-

ців теоретиків – науково-теоретичний підхід, та підхід, що виходить із діяльності правоохоронних органів – практично функціональний підхід (табл. 1).

Аналізуючи існуючі підходи до розуміння «фінансового шахрайства» доцільно сформулювати власне визначення. Під банківським шахрайством розумітимемо сукупність злочинних дій та маніпуляцій з метою заволодіння коштами комерційного банку або його клієнтів.

Специфікою банківського шахрайства є те, що дії зловмисників можуть бути спрямовані як на саму фінансову установу, так і на його клієнтів або ж партнерів. З огляду на це комерційний банк може виступати жертвою шахрайських дій або ж лише інструментом у руках зловмисників. Часто-густо зловмисниками виступають співробітники банку. Тому доцільно розрізняти зовнішнє та внутрішнє банківське шахрайство.

Банківське шахрайство – це не ситуативний акт, а ретельно спланована та організована діяльність з чіткою метою отримати матеріальну вигоду. Фінансове шахрайство характеризується визначенням мети, повторенням дій, послідовністю здійснення та відтермінування прояву тощо.

Такі характеристики дозволяють розглядати це явище як таке, що має яскраво виражений цикл з чіткими стадіями (рис. 1).

У здійсненні банківського шахрайства може бути залучене широке коло осіб. Окрім того, вони можуть бути як свідомими учасниками шахрайських дій, так особами, які не усвідомлювали своєї ролі у вчиненні шахрайства, тобто тими, якими скористалися шахраї. Шахраї під час фінансових шахрайств намагаються не пов'язувати себе безпосередньо із грошима, які вилучені. На першому етапі гро-

шові кошти спрямовуються на проміжних людей. Лише пізніше, після легалізації, гроші, отримані за допомогою шахрайських дій, надходять безпосередньо до шахрая.

Фінансові наслідки виникають у ошуканої особи внаслідок втрати коштів. У цьому контексті шахраї намагаються вплинути на ошукану особу щоб вона не усвідомлювала вчинення шахрайства і не змогла проінформувати інших осіб. Сліди фінансового шахрайства залишаються в комерційному банку у вигляді матеріальних та / або нематеріальних засобів. З метою приховування здійсненого шахрайства шахраї використовують методи приховування або знищення доказів, що підтверджують зв'язок конкретної особи із даною операцією.

Необхідно зазначити, що рівень відшкодування збитків від шахрайських дій є досить низьким – менше 25 % викрадених коштів клієнтів вдається повернути. Тому основну роль при виявленні шахрайських дій у банківських установах відіграють самі клієнти. Так, 89 % шахрайських дій виявлено завдяки повідомленням клієнтів.

Фінансове шахрайство накладає свій відбиток на роботу банківської установи, що пов'язано із виникненням загроз, ризиків, небезпек тощо. Для банківських установ фінансове шахрайство має низку негативних наслідків, зокрема: порушення операційної діяльності, прямі фінансові збитки, накладення санкцій, сплата штрафів, а за умови повторення – втрата банківських ліцензій і банкрутство. Проте вказаний перелік вказує тільки фінансові втрати, а реальна ціна фінансового шахрайства для банку є значно вищою. Так банк, що задіяний у фінансовому шахрайстві втрачає довіру клієнтів та репутацію, зменшується мотивація співробітників банку, партнери переривають комерційних відносин, а,

Таблиця 1

Підходи до розуміння сутності поняття «фінансове шахрайство»

Автор та джерело	Визначення поняття «фінансове шахрайство»
Науково-теоретичний підхід до розуміння поняття «фінансове шахрайство»	
С.С. Чернявський [2, с. 56]	Фінансове шахрайство розуміє як комплекс взаємопов'язаних і спільних за криміналістичними ознаками технологій корисливих посягань на фінансові ресурси держави, суб'єктів господарювання та громадян, учинених шляхом обману й зловживання службовим становищем
Г.М. Чернишов [3]	Фінансове шахрайство – це кримінологічне явище, що являє собою злочинну діяльність та виражається в системі кримінально-карних та легальних дій, які вчинюються шляхом обману або зловживання довірою в процесі формування, розподілу та використання грошових фондів із метою здобуття матеріальної вигоди
Великий бухгалтерський словник [4, с. 227]	Фінансове шахрайство розглядається як «здійснення протиправних дій у сфері грошового обігу шляхом обману, зловживання довірою чи інших маніпуляцій із метою збагачення»
П. Ліллі [5, с. 27]	Фінансове шахрайство – будь-який вид вдалого фінансового злочину та іншої обманної діяльності, яка призводить до утворення грошових сум, які в подальшому проходять через банківські рахунки. Окремі елементи фінансового шахрайства (злочин, обман), виділені автором, лише частково розв'язують завдання побудови дефініції
Дж. Уельс [6, с. 23]	Під фінансовим шахрайством розуміти використання особою свого положення з метою особистого збагачення шляхом умисного неналежного використання чи зловживання ресурсами і активами «організації-роботодавця». Автором акцентовано увагу на використанні власного, ймовірно, службового положення з метою особистого збагачення. Це окреслює важливу сторону досліджуваного явища, але частково характеризує його прояв у сучасних умовах
Практично-функціональний підхід до розуміння «фінансового шахрайства»	
Price waterhouse Coopers [7]	Шахрайство ототожнюється з економічним злочином та визначається як навмисний обман із метою розкрадання грошових коштів, майна та законних прав. Підхід, який зводить фінансове шахрайство до крадіжки, значно спрощує досліджуване явище та викривляє його сутнісний прояв
Міжнародна федерація бухгалтерів [8]	Шахрайство – навмисна дія однієї або кількох осіб із управлінського персоналу, тих, кого наділено найвищими повноваженнями, працівників або третіх сторін, що пов'язана із застосуванням омани для отримання неправомірної або незаконної переваги
Асоціація сертифікованих спеціалістів із розслідування шахрайства (ACFE) [9]	Фінансове шахрайство – використання службового положення для цілей власного збагачення шляхом неналежного використання крадіжки власності чи ресурсів організації

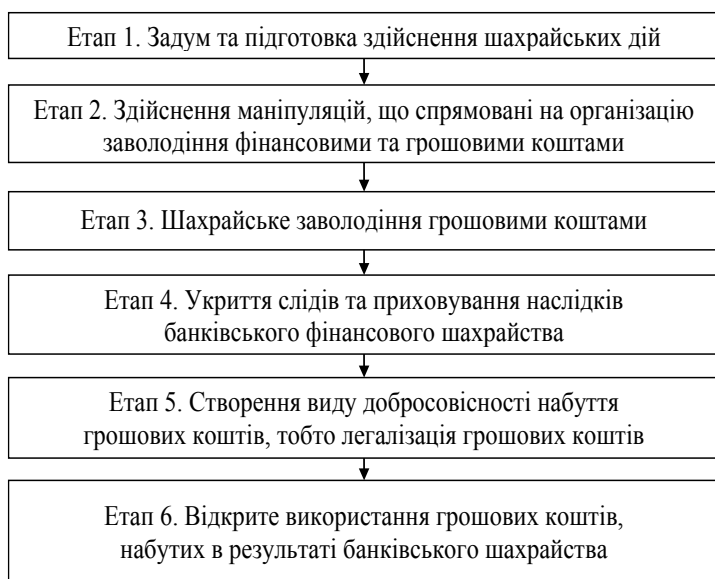

Рис. 1. Схема повного циклу банківського шахрайства

Джерело: складено автором за [10]

як наслідок, банк втрачає частку банківського ринку та перспективи. І це лише частина «не грошових» наслідків фінансових шахрайств комерційного банку.

Україна займає одне з перших місць серед поширення шахрайських дій у банківській сфері та потрапляє в п'ятірку країн, де банківські платіжні операції є незахищеними. Зазначимо, що 19 % операцій, які підозрювалися в шахрайстві, виявились дійсно шахрайськими. Це показник перевищує обсяги шахрайств в інших країнах. Так, за допомогою кібершахрайств у 2018 р. з карток українців було знято 238 955 гривень [11].

Частка продуктів і послуг, що реалізуються банками через цифрові канали, зростає. Згідно з прогнозами World Payments Report, частка неготівкових операцій зросте сукупно на 12,7 % до 2021 року [1, с. 12]. Банківські платіжні системи, які мають слабкий захист, можуть втрачати клієнтів, оскільки вони можуть стати об'єктами шахрайства. Залучення широких верств населення до здійснення безготівкових операцій та можливість отримання збитків серед них перетворює банківське шахрайство не тільки у проблему банків, але у соціальну проблему. Цю проблему потрібно вирішувати комплексно із залученням держави, населення, банків, інвесторів.

На рис. 2 наведені групи шахрайських операцій, об'єднаних за однаковим способом здійснення, які представлені у відсотках.

Найбільша частка банківських шахрайських операцій, які було здійснено за допомогою методів соціальної інженерії (41 %), реалізувались із використанням фітінгу та прекстингу (рис. 3). Сутність таких шахрайських дій полягає у виманованні даних платіжних карток у клієнтів та отриманні доступу до рахунків та викрадені коштів. Жертвами соціальної інженерії, зазвичай, стають люди пенсійного віку (від 55 і старші) – 15 % та особи середнього віку (35-44) – 13 %. Як видно з рис. 2, популярним способом крадіжок коштів у клієнтів банків крадіжки є через банкомат (32 %) та через Інтернет (16 %) (рис. 2). З огляду на популярність таких видів банківського шахрайства, банки повинні розробити способи захисту операцій.

Заради справедливості необхідно вказати, що банківське шахрайство, що реалізується з використанням соціальної інженерії – це не лише проблема України, а глобальна проблема. Так, шкоди від фішингових атак зазнали більше половини банків світу – 51,70 %. Найбільше від фітінгових атак постраждали банківські установи таких країн: Китай (20,87 %), Бразилія (19,16 %), Макао (11,94 %), Російська Федерація (11,29 %), Австралія (10,73 %), Аргентина (10,42 %), Нова Зеландія (10,18 %), Катар (9,87 %), Казахстан (9,61 %), Тайвань (9,27 %) [11]. Вішинг застосовували банківські шахраї у таких країнах: Росія (1,2 %), Узбекистан (0,40 %), Казахстан (0,36 %), Таджикистан (0,35 %), Туреччина (0,34 %), Молдова (0,31 %), Україна (0,29 %), Киргизстан (0,27 %), Білорусь (0,26 %) та Латвія (0,23 %) [11].

Щодо збитків від банківського шахрайства, то за даними НБУ упродовж 2017-2019 рр. спостерігається покращення ситуації (табл. 2).

У 2019 році на 1 млн. грн. операцій за платіжними картками 42 грн. припадає на незаконні операції, тоді як у 2017 році – 77 грн. [12]. Необхідно вказати, що у 2019 р. зменшилася середня сума шахрайської операції, які реалізувалися з використанням методів соціальної інженерії. У 2019 р. вона склала 2100 грн., а у відповідний показник сягав 2543 грн.

Найбільша кількість випадків банківського платіжного шахрайства в Україні здійснювались з використанням методів соціальної інженерії реалізуються в серед-

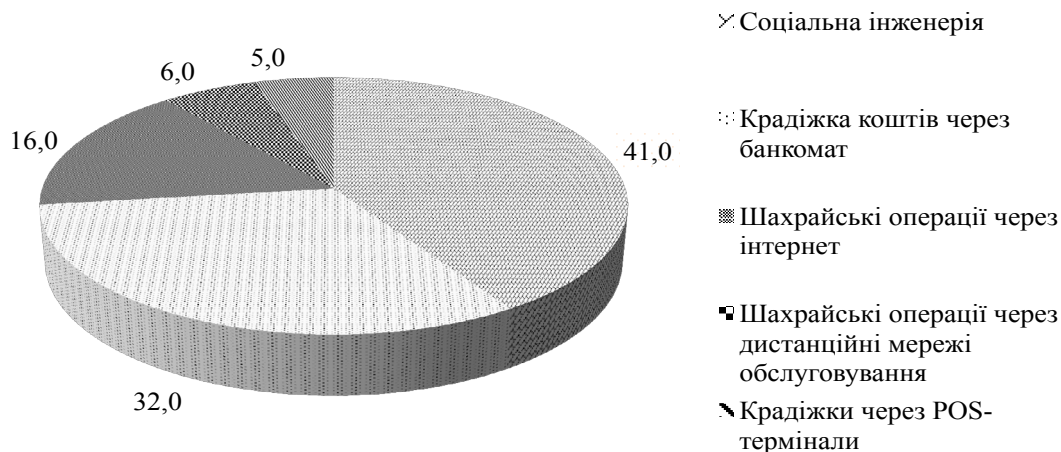

Рис. 2. Банківські шахрайські операції за способом вчинення у 2018 р.,% [11]

Методи соціальної інженерії			
Фішинг	Прекстинг	Бейтинг	Quid Pro Quo
<p>Вид банківського шахрайства, який реалізується шляхом надсилання електронних листів, що спонукають «жертву» перейти за посиланням та ввести код. Після вчинення цих дій зловмисник має достатньо інформації для отримання доступу до облікового запису та електронної скриньки. Згідно зі статистичними даними, 4 % користувачів натискають на посилання і стають жертвами шахраїв.</p> <p>Підвидом фішингу є цільовий фішинг, сутність якого полягає у використанні даних із відкритих джерел про жертву (зокрема, із соціальних мереж), що викликає довіру у потенційної жертви.</p>	<p>Форма соціальної інженерії, сутність якої полягає у застосуванні сценарію, за яким зловмисник видає себе за представника органів влади й отримує інформацію для нібито підтвердження особи «жертви».</p>	<p>Форма соціальної інженерії, яка використовує цікавість та жадібність жертви. Сутність цього методу полягає у тому, що жертві пропонують подарунок (флешку, програмне забезпечення тощо) для того, щоб вона підключила його до свого комп'ютера.</p>	<p>Метод соціальної інженерії, за якого зловмисник обіцяє послугу або якусь вигоду після виконання жертвою конкретної дії. Наприклад, хакер може видати себе за фахівця з IT-безпеки, пропонуючи оновлення програмного забезпечення, за умови, що жертва спочатку відключить своє антивірусне програмне забезпечення, тим самим забезпечивши безперешкодне встановлення на свій комп'ютер шкідливого програмного забезпечення.</p>

Рис. 3. Методи реалізації шахрайських дій з використанням соціальної інженерії

Таблиця 2

Сума збитків, отриманих від банківського шахрайств в Україні за 2017-2019 рр.

Показники	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Абсолютне відхилення 2019 р. до 2017 р.
Кількість шахрайських операцій з платіжними карткам, тис. випадків	77,6	105,5	71,9	-5,7
Середня сума шахрайської операції, грн.	2100	2543	2100	0
Середня сума збитку від шахрайських операцій з платіжними картками, % від загального обсягу операцій	0,0077	0,0092	0,0042	-0,0035
Сума збитків від шахрайських операцій на 1 мільйон гривень видаткових операцій, грн.	77	92	42	-42

Джерело: складено автором за даними [12]

овищі Card-Not-Present (операції без наявності картки та фізичної присутності користувача). Це можна пояснити тим, що зловмисники отримують дані банківської картки та ідентифікаційні дані клієнта. Популярність соціальної інженерії пояснюється й тим, що даний спосіб шахрайства є досить простим у здійсненні. Не дивлячись на те, що банківські співробітники попереджають клієнтів не поширювати інформацію по банківській картці через телефон, проте шахраї мають досить багато способів впливу на жертву. Отже, найбільш слабким методом у платіжних системах є сам клієнт. Тут банківські установи є безсилими. Тому для даного випадку шахрайства

необхідно використовувати сукупність засобів, які ґрунтуються на методах інтелектуального аналізу та інформаційних технологій.

Висновки. Банківське шахрайство має негативні наслідки для стабільності фінансової системи держави в цілому. Негативний вплив проявляється в уповільненні поширення безготівкових розрахунків, поширенні недовіри населення до банків, тінізації фінансових операцій. Необізнаність у механізмах вчинення банківського шахрайства ускладнюють процес його визначення та боротьби з ним. Виокремлення ознак шахрайства є необхідним для розробки засобів і методів захисту від таких злочинів.

Список використаних джерел:

1. Глобальне дослідження з питань шахрайства у банківській сфері. Багатостороння загроза шахрайства: чи готові банки гідно протистояти виклику? KPMG International 2019. 24 с. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/01/Global-Banking-Fraud-Survey.pdf> (дата звернення: 21.07.2020)
2. Чернявський С. С. Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування: монографія. К.: Хай-ТекПрес, 2010. 624 с.
3. Чернишов Г.М. До питання про визначення фінансового шахрайства. URL: <http://criminology.onua.edu.ua/?p=1352>. (дата звернення: 21.07.2020)
4. Большой бухгалтерский словарь. Под ред. А. Н. Азрилияна. М.: Институт новой экономики, 1999. 574 с.
5. Лилли П. Грязные сделки. Тайная правда о мировой практике отмывания денег, международной преступности и терроризме. Ростов Н/Д: Феникс, 2005. 400 с.
6. Уеллс Дж. Т. Справочник по предупреждению и выявлению корпоративного мошенничества. Пер. с англ. М.С. Суханова, Ю. Ю. Смирской, В. Л. Артемова. М.: Маросейка, 2008. 480 с.
7. Pwacewaterhouse Coopers Україна. Всесвітній огляд економічних злочинів. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/assets/gecs_ukraine_ua.pdf. (дата звернення: 21.07.2020)
8. МСА № 240 «Відповідальність аудитора у відношенні шахрайства в ході аудиту фінансової звітності» URL: <http://www.mia.kiev.ua/ua/books.html>. (дата звернення: 21.07.2020)
9. Deloitte Борьба с корпоративным мошенничеством. URL: <http://www.slideshare.net/dn131282nvj/deloitte-5814595>. (дата звернення: 21.07.2020)
10. Мельник С. С. Абстрактна модель фінансового шахрайства в комерційному банку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. С.69-73.
11. Fraud Digest. Украинская межбанковская ассоциация членов платежных систем ЕМА. 2018. URL: <https://ema.com.ua/fraud-digest->. (дата звернення 21.07.2020)
12. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 21.07.2020).
13. Барановський О.І. Філософія безпеки: [монографія]: у 2-х т. Т. 2: Безпека фінансових інститутів. К.: УБС НБУ, 2014. 715 с.

References:

1. Hlobalne doslidzhennia z pytan shakhraistva u bankivskii sferi. Bahatostoronnia zahroza shakhraistva: chy hotovi banky hidno protystoiaty vyklyku? [Global study on banking fraud. Multilateral threat of fraud: are banks ready to meet the challenge with dignity?]. KPMG International 2019. 24 s. Available at: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/ua/pdf/2020/01/Global-Banking-Fraud-Survey.pdf> (accessed 10 July 2020) (in Ukrainian)
2. Cherniavskiy S. S. (2010) Finansove shakhraistvo: metodolohichni zasady rozsliduvannia: monohrafiia. [Financial fraud: methodological principles of investigation: a monograph]. K.: Khai-TekPres (in Ukrainian)
3. Chernyshov H. M. Do pytannia pro vyznachennia finansovoho shakhraistva. [On the question of defining financial fraud]. Available at: <http://criminology.onua.edu.ua/?p=1352>. (accessed 10 July 2020) (in Ukrainian)
4. Azrylyiana A. N. (ed.) (1999) Bolshoi bukhhalterskiy slovar. [Large accounting dictionary]. M.: Ynstytut novoi ekonomyky. (in Russian)
5. Lylly P. (2005). Gryazny`e sdelki. Tajnaya pravda o mirovoj praktike otmy`vaniya deneg, mezhdunarodnoj prestupnosti i terrorizme. [The secret truth about the world practice of money laundering, international crime and terrorism]. Rostov N/D: Fenyks. (in Russian)
6. Uyells Dzh.T. (2008) Spravochnik po preduprezhdeniyu i vy`avleniyu korporativnogo moshennichestva. [Handbook for the prevention and detection of corporate fraud]. M.: Marosejka. (in Russian)
7. Pwacewaterhouse Coopers Ukraina. Vsesvitnii ohliad ekonomichnykh zlochyniv. [World Review of Economic Crimes]. Available at: https://www.pwc.com/ua/uk/press-room/assets/gecs_ukraine_ua.pdf. (accessed 10 July 2020) (in Ukrainian)
8. MSA № 240 «Vidpovidalnist audytora u vidnoshenni shakhraistva v khodi audytu finansovoi zvitnosti». [ISA № 240 «Auditor's Responsibility for Fraud in Auditing Financial Statements»]. Available at: <http://www.mia.kiev.ua/ua/books.html>. (accessed 10 July 2020) (in Ukrainian)
9. Deloitte Bor`ba s korporativny`m moshennichestvom. [Fight against corporate fraud]. Available at: <http://www.slideshare.net/dn131282nvj/deloitte-5814595>. (accessed 10 July 2020) (in Russian)
10. Melnyk S. S. (2017) Abstraktna model finansovoho shakhraistva v komertsiinomu banku. [Abstract model of financial fraud in a commercial bank.] *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. [Scientific Bulletin of the International Humanities University]. pp.69-73. (in Ukrainian)
11. Fraud Digest. Ukrainskaya mezhibankovskaya assotziacziya chlenov platezhny`kh sistem EMA. [Ukrainian Interbank Association of Members of EMA Payment Systems]. 2018 Available at: <https://ema.com.ua/fraud-digest> (accessed 10 July 2020) (in Russian)
12. Ofitsiyni sait Natsionalnogo banku Ukrainy. [Official site of the National Bank of Ukraine]. Available at: <https://bank.gov.ua> (accessed 10 July 2020) (in Ukrainian)
13. Baranovskiy O.I. (2014) Filosofiia bezpeky: [monohrafiia]: u 2-kh t. [Philosophy of security] T. 2: Bezpeka finansovykh instytutiv. [Security of financial institutions]. K.: UBS NBU. (in Ukrainian)

ФИНАНСОВОЕ МОШЕННИЧЕСТВО В БАНКОВСКОЙ СФЕРЕ: СУЩНОСТЬ, ВИДЫ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ

Аннотация. В статье исследуется проблема совершения банковского мошенничества. Установлено, что большинство банковских учреждений определяют мошеннические действия основной угрозой их безопасности – потеря финансовых ресурсов, недоверие клиентов и партнеров. В статье исследованы теоретические подходы к понятию «финансовое мошенничество», охарактеризованы основные способы совершения мошеннических действий в банковской сфере. В статье раскрыто полный цикл совершения банковского мошенничества. Под банковским мошенничеством понимаем совокупность преступных действий и манипуляций, которые совершаются с целью завладения средствами коммерческого банка или его клиентов. Проведен анализ частоты совершения мошеннических действий и убытков, полученных в результате банковского мошенничества в Украине на протяжении 2017-2019 гг. Установлено, что основным методом совершения мошеннических действий является социальная инженерия. Охарактеризованы основные методы социальной инженерии.

Ключевые слова: финансовое мошенничество, банковское мошенничество, социальная инженерия, манипуляция, последствия.

FINANCIAL FRAUD IN THE BANKING SPHERE: ESSENCE, TYPES AND CURRENT SITUATION

Summary. The article examines the problem of bank fraud. It has been established that most banking institutions identify fraudulent actions as the main threat to their security. The main consequences of committing fraudulent actions for a commercial bank are the loss of financial resources, loss of solvency, distrust of customers and partners. The article investigates theoretical approaches to the concept of “financial fraud”. Existing approaches to understanding the concept of “financial fraud” are grouped into two groups – scientific and theoretical approach, practical and functional approach. By bank fraud we mean a set of criminal acts and manipulations committed in order to seize the funds of a commercial bank or its customers. The main ways of committing fraudulent actions in the banking sector are described. The article reveals the full cycle of bank fraud, which occurs in 6 stages - the design and preparation, implementation of fraudulent manipulations, seizure of funds, concealment of the consequences of fraud, creating a kind of bona fide acquisition of funds, open possession of funds. A wide range of people can be involved in banking fraud. In addition, they can be both conscious participants in fraudulent activities and persons who were not aware of their role in the fraud, ie those who were used by fraudsters.

An analysis of the frequency of fraud and losses resulting from banking fraud in Ukraine during 2017–2019. The level of damages from fraudulent activities is quite low. The main role in detecting fraudulent actions in banking institutions is played by the customers themselves – 89 % of fraudulent actions are detected due to customer reports. It is established that the main method of committing fraud is social engineering. The essence of such fraudulent actions is to extract payment card data from customers and gain access to accounts and stolen funds. The main methods of social engineering - phishing, pretexting, rating and Quid Pro Quo are described. The negative impact of banking fraud is manifested in the slowdown in the spread of non-cash payments, the spread of public distrust of banks, the shadowing of financial transactions.

Key words: financial fraud, banking fraud, social engineering, manipulation, consequences.